

LBRIS

We know
books

Andrei Gorzo

CE AM ÎNVĂȚAT
DE LA GRAHAM GREENE
O ISTORIE DE FAMILIE

POLIROM
2024

1

„O poveste nu are nici început, nici sfârșit: în mod arbitrar cineva își alege un moment din experiența sa de la care privește înapoi sau înainte.”

Sfârșitul unei iubiri

Anul e 1995. Pe parcursul lui voi împlini 17 ani. Familia mea locuiește pe o străduță din apropierea Gării de Nord. Ocupăm – eu, tatăl meu, mama mea și sora mea cu doi ani mai mică – o secțiune dintr-o casă, într-una din curțile alea bucureștene care ascund mai mult decât s-ar putea ghici din stradă. Inițial, când ne mutaserăm acolo, adică în iarna 1992-1993, mă simțisem singur cu ai mei, oarecum ruși de lume, dar în siguranță, ca într-o cabană de la munte. Casa nu era racordată la rețeaua de termoficare și ne încălzeam cu lemne – ai mei băgaseră o groază de bani în recondiționarea sobelor. Venind după doi ani în care ne înghesuiserăm șapte în două camere de bloc bucuștean (noi patru, părinții mamei mele – adică proprietarii celor două camere – și băiețelul celeilalte fiice a lor), fusese o primă iarnă foarte plăcută – mai puțin pentru sora mea, la a cărei ieșire pe stradă păreau să se activeze invariabil toți lupii din mahala, cu hăulituri, priviri aprinse și labe întinse.

Căci în mahala nimeriserăm. (Așa, modest, cum era, apartamentul de două camere al bunicilor materni, care ne găzduiseră doi ani, era amplasat la doi pași de Guvern, drept care mergeam la o școală din Dorobanți.)

Treptat descoperiserăm că bordeiele din fundul curții erau ocupate – de un cuplu cu aer rustic și cu surse de venit incerte, respectiv de un bătrân ciufut, care vorbea singur, purta un costum extrem de uzat și spunea că fusese profesor. Apoi, începând din primăvară, celelalte corpuri ale clădirii din care ocupam trei camere mari se umpluseră de oameni: copii, adulți, bătrâni – tot veneau. Și după un timp îmi devenise clar că voiau să plecăm de-acolo. În 1995 ajunseserăm aproape la conflict deschis: întru alungarea noastră, restul casei petrecea noapte de noapte cu manele date la maximum (zdrăngănea lustra sub tropăielile dansatorilor de la etaj, vibra peretele ce despărțea camera noastră, a copiilor, de partea lor din clădire) și, într-o dimineață, tatăl meu își găsisse Dacia vandalizată. El și mama se sufo-cau de indignare. Ei erau medici – tata legist (deși nu mai practica din 1992), mama medic de laborator (și nu oriunde, ci la Policlinica Ministerului de Interne) –, în timp ce dușmanii cu care împărțeau casa erau niște interlopi. În acest punct al descrierii, limbajul de la vremea aceea al părinților mei devenea virulent-rasist, dar partea cu interlopeala era verificabilă – omul care plătea chirie statului român pentru partea noastră din acea casă subînchiriasse către tatăl meu în momentul

în care intrase la pușcărie pentru o infracțiune de drept comun. În acel moment, condamnatul se angajase în scris, în prezența unui avocat, să renunțe la contractul său de închiriere în favoarea tatălui meu, în schimbul unei sume de bani pe care tata o și plătitise (conform hârtiei semnate atunci de tustrei – de chiriaș, de subchiriaș și de avocat – și păstrate, spre deosebire de majoritatea celorlalte lucruri de care va mai veni vorba, până în ziua de azi). Ulterior, condamnatul se răzgândise: ieșit din închisoare după vreun an, voise să-și recupereze locuința (ocupanții celorlalte corpuri de clădire erau ruđe de-ale lui), iar legea se dovedise a fi de partea lui (angajamentul prin care îi ceda tatălui meu contractul de închiriere se arătase a nu valora nimic și, în 1995, avocatul care-l cosemnase era deja în conflict cu tatăl meu – aveau să se judece până prin 2000, neconcludent, într-o altă speță, neiluminabil-obscură).

Problema noastră era că n-aveam unde să plecăm. N-aveam altă locuință, nici în București, nici în altă parte. Mama mea câștiga, dar, din 1992, de când abandonase medicina legală, câștigurile tatălui meu fuseseră intermitente. În anii ăia i se retrocedaseră niște vii din preajma Drăgășaniului, precum și o bucățică de teren, chiar în orașul respectiv, pe care până în 1989 se aflase casa părinților săi, demolată de autoritățile comuniste. Dar banii pe ele îi investise în casa din apropierea Gării de Nord, despre care crezuse că va fi a lui: în sobari și în tinichigii și așa mai departe. În 1995 a devenit clar

că nu se lucraseră grozav: îmi amintesc cum a căzut o dată o bucată mare din tavanul de la bucătărie – exact pe locul unde cu câteva secunde mai devreme stătuse maică-mea. Oricum, eram somați de luni bune – și nu numai de omul de la care subînchiriaserăm și de rudele lui, ci și de ICRAL (cum încă i se mai zicea pe-atunci Administrației fondului locativ de sector) – să ne cărăm de-acolo. De la începutul toamnei eram oficial pe picior de plecare, în sensul că mama dăduse jos draperiile de la ferestre și în locul lor lipise ziare pe geamuri. Bineînțeles că nu mai cumpăraserăm lemne pentru încă o iarnă – și deja era aproape decembrie, expiram aburi.

Ce așteptam? Ce așteptaserăm din 1991, când veniserăm în București: o repartiție. Maică-mea venise ca medic printr-un mare concurs, la care obținuse o medie suficient de bună încât să-și poată alege policlinica și o alesese pe a Ministerului de Interne tocmai pentru că dădeau locuințe. Numai că ei nu-i dăduseră – nici în 1991, nici în 1995, niciodată. Ea și tata aveau să abandoneze speranța asta pe la începutul anilor 2000. În toamna rece a lui 1995, speranța luase însă (nu chiar pentru prima și cu siguranță nu pentru ultima oară) o formă rocambolescă. Nu mai știu în ce moment ni s-a spus, surorii mele și mie, că tatăl nostru lucrează cu un serviciu de combatere a crimei organizate, o structură proaspăt înființată, experimental-modernă – parțial militară, parțial civilă – a poliției române. Ținta lui: traficanți de valută, de armament, de substanțe radioactive (era

pe vremea războaielor din Iugoslavia), de diamante false. Jobul lui: să intre pe fir cu ajutorul unor informatori, să se prezinte ca un potențial cumpărător, să convingă traficanții să vină la o întâlnire la care să aducă și marfa, astfel încât poliția să aibă flagrantul. Pe scurt, era pe post de momeală. În acest scop i se crease o identitate: îl chema Marian Mermond și era cetățean belgian. Avea și un pașaport pe numele ăsta – l-am văzut. I se dăduse și un pistol, pe care îl ținea în nopțieră – l-am văzut și pe ăla. Nouă, copiilor, ni s-a făcut un instructaj rapid. Diverse persoane îl vor căuta la telefon pe „domnul Marian”. În unele cazuri s-ar putea să aibă accent străin. S-ar putea să nu vorbească româna, ci franceza. Față de acele persoane, mama va trebui să treacă drept menajera lui „Monsieur Mermond”. Nu ni s-a explicat niciodată clar drept cine trebuia să trecem noi, eu și sora mea. Mai târziu, chiar aveam să-i pun întrebarea asta tatălui meu – mult mai târziu, în ultimul lui an de viață, care a fost 2019. Răspunsul lui: serviciul era pe-atunci – pe la jumătatea anilor 1990 – o structură nouă pentru România; era la început, pentru multe lucruri nu existau protocoale. Pe de altă parte, tatăl meu avea să susțină în 2019 că cei care ne-au sunat acasă au fost mereu intermediarii – nu oamenii cu adevărat răi de la capătul capătului firului. Și intermediarii ăia aveau doar numărul lui de telefon de acasă, nu și numele lui adevărat. Așa o fi fost. Îmi amintesc clar câteva voci de români care întrebau la telefon de domnul Marian;

n-a fost o problemă să le răspund. Dar îmi amintesc și de o voce care a întrebat de el într-o franceză cu accent, la auzul căreia am scuipat un *Il nest pas à la maison* și, pietrificat, am trântit telefonul.

Cât de înfricoșați eram eu și sora mea? Aș spune *destul de*, dar nu *atât de rău*. Pentru că nu era ceva nou – după cum voi povesti mai încolo, în 1995 eram deja obișnuiți ca, din când în când, viața noastră să basculeze în lumea lui alde Mermond. Da, era ceva ce nu puteam povesti la școală – și nu numai pentru că ni se interzisese (pe motiv că am fi pus în pericol niște vieți, începând cu ale noastre), ci și pentru că n-am fi știut cum s-o facem, de unde s-o apucăm: lumea lui Mermond nu semăna cu nimic din ce păreau să cunoască prietenii și colegii noștri de școală. Dar, iarăși, chestia asta deja nu mai era nouă pentru noi la vremea aia. Sigur, era cumva ciudat să ne adunăm tuspătru „ca să-l vedem pe tati la televizor” – o știre scurtă despre un flagrant, câteva imagini cu niște mascați, o mână în cadru care, după ceas, ar fi putut fi a lui. (Asta s-a întâmplat o dată.) Și era mai rău decât ciudat – era *scary* – să-l vedem intrând în casă cu o vânătaie pe față și cu explicația că, înainte de a fi immobilizat, traficantul de ce-o-fi-fost apucase să-i tragă – lui, momelii Mermond, tatălui nostru – un cap în gură. (Și asta s-a întâmplat tot o dată.) Dar problema mare era că, după cum ni se tot repetase, tata acceptase jobul ăsta pentru o locuință (altminteri n-avea nicio funcție oficială și nu era plătit

decât în prime periodice), or, era aproape decembrie 1995 și ajunseserăm să locuim ilegal în casa aia de pe lângă Muzeul Militar și curtea se umpluse de oameni care ne somau să plecăm odată și sobele erau reci și eu și sora mea dialogam prin semnale desenate din aburii respirației și nimeni nu se gândise să castreze pisica.

Tata fusese cel care o culesese de pe stradă și o adusesese acasă cu un an și ceva înainte, când lucrurile încă n-o luaseră razna. Inițial, mama nu fusese încântată. Adevărul e că nu erau prea buni la animale (crescut la curte, tatăl meu avusese multe, dar nu depindeau de îngrijirea lui). Chiar înainte de pisica aceea ținuserăm un cățel (în aceeași curte de pe lângă Gara de Nord), dar nu pentru multă vreme, căci descoperiserăm rapid că e plin de căpușe și concluzia părinților mei fusese că nu se mai poate face nimic pentru el. Ce mi se pare un pic ciudat acum, mai ales din partea unor medici, este faptul că, cel puțin așa cum îmi amintesc eu episodul, se resemnaseră practic instantaneu – nici nu încercaseră să caute un veterinar. (Sigur, era la începutul anilor 1990 – cabinetele nu erau pe toate drumurile. Iar maică-mea insistă și acum că pentru cățel nu se putea face nimic – era prea infestat: foarte posibil, dar ce mă frapează acum, pe lângă evidența a cât de copleșiți erau, este ceea ce-aș numi „fatalismul” lor – ceva ce recunosc puternic și în mine la nivel de înclinație.) Tot așa, pentru căldurile pisicii n-au găsit altă

soluție decât diazepamul. Când diazepamul n-a mai mers, au cheltuit timp și energie ca să găsească stăpâni adoptivi pentru cei patru pui – noroc că erau blonzi și frumoși. Numai că, imediat după ce-am scăpat de ei, pisica a ieșit din nou și s-a întors cu alți patru în burtă – și cu purici. Pisoii din tura a doua au ieșit negri și chirciți și puricoși – și nu-i voia nimeni. Era toamna lui 1995 – nu cumpăraserăm lemne pentru că de la o zi la alta așteptam să intrăm în posesia propriei noastre locuințe și expiram aburi printre lucruri împachetate peste care săreau purici și telefonul suna pentru Monsieur Mermond.

N-a venit nicio repartitie. Într-o seară de la sfârșitul lui noiembrie, taică-meu s-a întors acasă de la lucru (se întâlnește cu un intermediar?, cu un *bad guy*?), s-a luat la ceartă cu maică-mea și a căzut cu ochii sticloși în tavan, nu înainte de a cere, cu ceva ce părea ultima lui suflare, să i se aprindă o lumânare, rugăminte care mi-a înghețat sângele în vine. Eu și maică-mea am chemat o ambulanță, care a sosit repede. În secunda în care au intrat în casă, ne-am văzut casa prin ochii lor – frigul, zierele lipite pe geamuri, puricii sărind peste tot. L-au reanimat pe tată și i-au spus să aibă grijă cu stresul și cu celelalte – fuma trei pachete de țigări pe zi, ca James Bond (cel din cărți, nu cel din filme). Imediat după aceea ne-am mutat – sora mamei mele (care divorțase de curând) ne-a lăsat să locuim (pentru o perioadă pe care inițial și-a imaginat-o scurtă) în apartamentul